

UOT 94 (479.24)

ƏNVƏR MƏMMƏDOV

AMEA A.A. Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, t.ü.f.d., dosent
mammadovanvar1969@mail.ru
Azərbaycan

XX ƏSRİN 20-Cİ İLLƏRİNDƏ ZAQATALA VƏ SİĞNAQ QƏZALARI ARASINDAKI TORPAQ MÜBAHİSƏSİNƏ DAİR

Açar sözlər: Zaqatala qəzası, Şirək düzü, Sığnaq qəzası, torpaq mübahisəsi, bolşevik Rusiyası, komissiya

Çarizmin XIX-XX əsrin əvvəllərində Cənubi Qafqazda həyata keçirdiyi inzibati-ərazi bölgüsünə əsasən Vətənimizin ərazisi müxtəlif inzibati vahidlər arasında bölünmüş, bununla da əzəli Azərbaycan torpaqlarının qonşu dövlətlərin ərazisinə qatılması üçün bir növ zəmin hazırlanmışdı. Hazırkı məqalədə də məhz çarizm zamanında əsas qoyulmuş, bolşevik Rusiyası tərəfindən davam etdirilərək XX əsrin 30-cu illərində əzəli Azərbaycan torpaqları olan Şirək düzü və Çiaur meşə sahəsinin Gürcüstanə verilməsi ilə nəticələnmiş problemin üzərində dayanacağıq.

İlk olaraq qeyd edək ki, tarixi Car-Balakən camaatlığı və İlisu sultanlığının əhalisinin qədimdən istifadəsində olmuş Şrom kəndi, Snorixuli məntəqəsi və Qabalsu çayına kimi uzanan bu torpaqların böyük hissəsi Azərbaycanın çar Rusiyası tərəfindən işğalından sonra rus hökuməti tərəfindən onların əlindən alınaraq bölgənin işğalındakı xidmətlərinə görə knyaz Çelokayev kimi bəzi gürcü knyazlarına verilmişdi [1, v. 52]. Voronsov-Daşkovun canişinliyi zamanında bu torpaqlarda Laqodexidən başlayaraq cənub-qərbə doğru Novo-Alekseyevka, Novo-Mixaylovka, Qrafskoc, Illarionovka, Voronovka və Daşkovka kimi rus məskənləri salınır və onlar inzibati cəhətdən Sığnaq qəzasına tabe edilir [1, v. 52].

Azərbaycanın şimal-qərb torpaqlarının böyük hissəsinə göz dikən Gürcüstanın məşəvix hokuməti çar Rusiyası zamanında müəyyən edilmiş inzibati sərhədləri əsas götürərək inzibati cəhətdən əvvəllər Tiflis quberniyasına tabe edilmiş torpaqlarımıza iddia etməyə başlayır. Məhz məşəvix hakimiyyəti zamanı bu torpaqlardakı rus məskənlərinin əhalisi qovularaq on-

ların yerində Tiflis və Kutaisi quberniyalarından köçürülmüş gürcülərin yerləşdirilməsi ilə tərəflər arasındakı torpaq mübahisəsinin əsası qoyulur [1, v. 53; 2, v. 15].

Sığnaq qəza rəhbərliyi Gürcüstanda aqrar islahatın keçirildiyini əsas götürərək Çiaur meşəsinə ayrı-ayrı sahələrə bölməklə buradakı rus məskənlərinə köçürülmüş gürcü əhaliyə paylamağa başlayır. Şirəkdəki torpaqlar isə Gürcüstan vətəndaşları olan tuşin maldarlarına icarəyə verilir [2, v. 15].

Qeyd edək ki, həmin vaxtı Şirək düzündə Zaqatala mahalı kəndlilərinə məxsus torpaqların ümumi sahəsi 16 min desyatindən artıq idi [6, v. 41].

Şirək düzü və Çiaur meşə sahəsində Zaqatala və Sığnaq qəzalarının əhalisi arasında mövcud olan torpaq mübahisəsi sovet hakimiyyətinin ilk illərində yenidən başlayır.

Rusiya Kommunist bolşeviklər Partiyası Zaqaqfaziya Diyar Komitəsinin 12 noyabr 1922-ci il tarixli mandatıyla Zaqatala və Sığnaq qəza inqilab komitələrinin məsul katibləri Balaxinski və Baramaşvili bu qəzalar arasındakı torpaq mübahisəsinin həlli, mübahisəli torpaqlardakı faktiki istifadəçilərin müəyyən edilməsi üçün səlahiyyətli nümayəndələr təyin edilir. Zaqatala və Sığnaq qəzaları arasındakı torpaq mübahisəsinin həll etmək məqsədilə hər iki qəza icraiyyə komitələrinin nümayəndələrindən təşkil olunmuş qarışıq komissiyanın Alazanın sağ sahilini, eləcə də Çiaur meşə sahəsini gözdikdən sonra gəlidiyi nəticə Zaqaqfaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin nəzdindəki qəzaların sərhədlərini müəyyən edən komissiyanın 14 may 1923-cü il tarixli iclasında müzakirə edilərək 1) Qərbdə Mosul bərəsi, şərqdə Zakam binə (Qa-

nümayəndələri gətirilən arqumentləri nəzərə almaqdan imtina edirlər. Gürcü tərəfi Tionet və Telav qəzalarındakı tuşınların da mübahisəli torpaqlardan icarə əsasında istifadə etdiyi sahələrin həcmi müəyyən etməyin vacibliyini qeyd etməklə problemin artıq Sığnaq qəzasının deyil, bütün Gürcüstan əhalisinin ehtiyaclarını nəzərə almaqla həll etmək təklifini irəli sürür.

İclas iştirakçıları heç bir razılığa gələ bilməyindən irəli sürülən təklifləri protokola qeyd etməklə mübahisəni Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin komissiyasının müzakirəsinə vermək qərarına alınırlar [8, v. 25].

Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin Zaqatala və Sığnaq qəzaları arasında sərhəd mübahisəsinə həll edən komissiyanın Geqəçkeri və Bünyadzadənin iştirakıyla 1924-cü il oktyabrın 17-də Tiflisdə keçirilən iclasında tərəflər arasındakı sərhəd mübahisəsi məsələsi müzakirə edilərək Şirəkdəki sərhədlə bağlı qərar alınır: 1) "Şirək" sahəsində tərəflərin əvvəlki əmək istifadəsi nəzərə alınmaqla Zaqatala və Sığnaq qəzaları arasında inzibati sərhəd Alazan çayı müəyyən edilir; 2) Şirəkdə Azərbaycan və Gürcüstan vətəndaşlarının faktiki istifadəsində olan torpaqların müəyyən edilməsi və məzəhləşdirilməsi məqsədilə Balabanovun sodrliyi ilə Zaqatala və Sığnaq qəza icraiyyə komitələrinin nümayəndələri Qocayev və Çaxnaşvilidən ibarət komissiya göndərilir; 3) Komissiyanın səərəncamına kifayət qədər torpaqöçən verilməklə bu işi iki həftə ərzində başa çatdırmaq tapşırılısın [6, v. 30].

Lakin Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin sdrri Ağamalioğlunun sdrliyi ilə komissiyanın 1924-cü il oktyabrın 26-da keçirilmiş iclasında göstərilirdi ki, məsələnin həlli zamanı tərəflərin mübahisəli torpaqlara olan hüququnun müəyyən edilməsində onların bu torpaqlardakı faktiki istifadə əlamətləri deyil, bu təsərrüfatların həmin ərazidə torpaqla hansı saviyyədə təmin olunması məsələsi nəzərə alınmalıdır [6, v. 31]. Bu gürcü tərəfin iddia etdiyi mübahisəli torpaqların əsl sahibi olan Zaqatala qəzasının əhalisinin mənəfiyyətinə zidd idi. Çünki həmin vaxta kimi Sığnaq qəza rəhbərliyi bura köçürülmüş gürcü əhaliyə özbaşına mübahisəli ərazilərdən çoxlu torpaq sahələri vermişdi.

Bundan narahət olan Qabaqcıl, Əliabəd və Muğanlı kəndlərinin müvəkkilləri Məhəmməd

Kurbacıov, Məhəmməd Tinav Ömər oğlu, Ramazan Hacıyev, Səməd Allahverdi oğlu və İsmayıl Süleymanov Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinə göndərdikləri məktubda yazırdılar: "Zaqatala və Sığnaq qəzaları arasındakı sərhəd mübahisəsinin həll edən komissiyanın 1924-cü il oktyabrın 15-də Tiflisdə keçirilmiş ilkin iclasında bizim qəzanın əməkçi əhalisinin maraqlarına zidd qarşı qəbul olunub. Əvvəllər Ağamalioğlunun rəhbərliyi ilə yerində keçirilmiş baxış zamanı həm biz, həm də gürcü əhalini qane edən təkmil sərhəd müəyyən olunsada da, nədənsə sonrakı iclaslarda bu nəzərə alınmadı. Biz "Beşkənt", "Cerebi tala", "Tseteli qori" və digər xutorlarımızın gürcülərə verilməsi ilə razılığa bilmərik. Bu torpaqlar üzərində tarixən olduğu kimi, hal-hazırda da faktiki sahibolma hüququ biza məxsusdur. Əgər güc və hərc-mərcliklə həmin torpaqlar əlimizdən alınsa, onda bu bizə qarşı ədalətsiz hərəkət, qənamı hüquqlarımızın açıq-aşkar pozulması olacaqdır" [6, v. 42].

Bundan başqa azərbaycanlı əhali müzakirələrinə onların nümayəndələrinin dəvət olunmamasından da narazı idilər. Zaqatala Qəza İcraiyyə Komitəsinin nümayəndələri Balacayev Şirin, Nəsibov Dibir və Şabanbəyov Üzeyir Azərbaycan SSR Torpaq Komitəsinin sdrri Qrina göndərdikləri məktubda Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinə bununla bağlı izahət almamış, onun işində indidən sonra iştirak etməyəcəklərini bildirdirdilər. Azərbaycan Torpaq Komitəsi özünün 30 dekabr 1924-cü il tarixli 16738 sayılı məktubunda Zaqatala Qəza İcraiyyə Komitəsinin əmin edir ki, Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinə mübahisəli torpaqların müzakirəsi zamanı onların nümayəndələri də dəvət olunacaqdır [7, v. 36].

Əhalinin haqlı narazılığını nəzərə alan Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsi özünün Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin Rəyasət Heyətinə göndərdiyi 21 fevral 1925-ci il tarixli iclasının 8/37 sayılı protokolunda göstərdi: 1) Zaqatala qəzasının Qabaqcıl kəndi və Laqodexi rayonunun kəndləri arasında Çiaur meşə sahəsində yaranmış mübahisəsinə yenidən baxılması, məsələyə baxılana qədər mübahisəli ərazilərdən istifadədə komissiyanın 1924-cü il 15 oktyabr iclasına qədər mövcud olmuş qaydalardan saxlanması Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə

ya Komitəsinə xahiş olunmuş; 2) Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinə bu məsələnin müzakirəsi zamanı Azərbaycan SSR Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin səlahiyyətli nümayəndələri cəzə olunmuş [8, v. 30].

Tərəflər arasındakı inzibati sərhəddi Alazan və Mazım çayları ilə müəyyənləşdirən komissiya sonrakı iclaslarda hər iki respublikaların vətəndaşlarının qarşı tərəfdə qalmış torpaqlardan istifadəsini qaydaya salmışdır. Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin Qabaqcıl icmasının Çiaur meşə sahəsinə olan iddiasına baxan komissiya (üzvləri-Əliyev, Morçiladze, Zaqatala və Sığnaq Qəza İcraiyyə Komitələrinin nümayəndələri Binyotov, Qocayev, Qoqndize, Baydaşvili) 6 may 1925-ci il tarixli iclasında mübahisəli məsələ ilə tanış olduqdan, Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin komissiyasının 1924-cü il 15, 17 oktyabr iclaslarının, həmçinin Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsi Rəyasət Heyətinin 1925-ci il 30 mart tarixli 6 sayılı qərarlarına əsasən qərar alır: Qabaqcılların torpağa olan köskin ehtiyacını nəzərə alaraq onların hal-hazırda Çiaurda olan xutor və mal-qarasına kifayət edəcək qədər torpaq sahəsinin ayrılması üçün Zaqatala və Sığnaq qəza icraiyyə komitələrini bir həftə ərzində öz nümayəndələri və torpaq ölçənlərdən ibarət qarışıq komissiyanı təşkil etmək tapşırılısın; indidən sonra qabaqcılların bu xutorlarda bina və mal-qaranın sayının artırılmasını, Laqodexi meşə idarəsinin icazəsi olmadan Çiaur meşə sahəsindən odun hazırlamağı qadağan edən qərar Zaqatala Qəza İcraiyyə Komitəsinə bildirilsin [7, v. 37].

Bu qəzalar arasındakı torpaq mübahisəsinə həll etmək üçün növbəti iclas Sığnaq Qəza İcraiyyə Komitəsinin sdrri Merianaşvili, millis şöbəsinin rəisi Mestiaşvili, təsərrüfat şöbəsinin müdiri Baizəşvili, meşəbaşı Qeorqadze, onun köməkçisi Mlaroseyev, Laqodexi rayon millis şöbəsinin rəisi Cırviladze, Laqodexi Rayon Partiya Komitəsinin katibi Benaşvili, Şorqi Gürcüstan prokurorunun köməkçisi Qoçaloşvili, Zaqatala Qəza İcraiyyə Komitəsinin sdrri Şirin Balacayev, millis rəisi Salim Dadaşov, torpaq şöbəsinin müdiri Dibir Nəsibovun iştirakıyla 1926-cı il iyunun 7-də keçirilir. İclasda Qabaqcıl və Laqodexi kəndlərinin ümumi istifadəsində saxlanması 30 desyatin otlaq sahəsi və di-

gər mübahisəli məsələlərin nizamlanması, eyni zamanda Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin Beşkənd, Dərin Qobu, Tseteli Qori binalarına dair 15 oktyabr 1924-cü il tarixli qərarının həyata keçirilməsi ilə bağlı məsələlər müzakirə olunaraq qərar alınır:

- Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin 15 oktyabr 1924-cü il tarixli iclasının 1 sayılı protokoluna uyğun olaraq bu 30 desyatin arazi tərəflərin ümumi istifadəsində saxlanılsın. 15 oktyabr 1924-cü il iclasına qədər mövcud olmuş bina və əkin sahələrinin istifadə əvvəlki qaydada saxlanılmaqla 1926/1927-ci və sonrakı illər üçün icarə haqqı Sığnaq meşə idarəsinə ödənilsin. Zaqatala Qəza İcraiyyə Komitəsi icarə haqqını ödəməli olan bina sahiblərinin onların istifadəsindəki əkin sahələri və mal-qaranın sayı göstərilməklə müvafiq vasitələrlə təmin edilməsini təşkil etsin. Qeydiyyatla alma və icarə haqqının ödənilməsi üçün 1926-cı il iyunun 15-dən iyulun 1-nə kimi müddət müəyyən edilsin. Bu müddətdə qeydiyyata düşməyənənlər tutduqları torpaqlardan çıxarılınsın;

- Qabaqcıl kəndinin birgə komissiyasının 1924-cü il 15 oktyabr iclasına qədər mövcud olmuş binələrindən Beşkənddəki 8 binəsi, Dərin Qobudakı 32 və Tseteli Qoridəki 32 binəsi saxlanılsın. Qabaqcılların Beşkənd rayonundakı əkin yerləri sahəsinin artırmamaq şərti ilə əvvəlki qaydada onların istifadəsində saxlanılsın, buradakı meşələrin qırılması isə qadağan olunsun. Dərin Qobuda qabaqcılların əkin sahələri olmadıqdan indidən sonra onlara burada əkin aparmasına icazə verilməsin. Əgər Zaqatala Qəza İcraiyyə Komitəsi 1924-cü il 15 oktyabr iclasına kimi Dərin Qobuda qabaqcılların əkin sahəsinin olduğunu sübut edərsə, onda həmin yerlərdən onlar üçün əkin sahəsi ayrılısın. Tseteli Qoridən ayrılacaq 2 desyatin əkin sahəsinin sonradan genişləndirilməsinə icazə verilməsin;

- Beşkənd və Tseteli Qoridə yuxarıda göstərilən əkin sahələrini ayırmaq üçün hər iki tərəf bu ilin iyunun 20-dən gec olmayaraq torpaq ölçənləri göndərmək tapşırılısın;

- Dərin Qobunun köhnə və yeni axarı arasındakı 80 desyatinə qədər ərazinin hansı tərəfə məxsus olması aydınlaşana kimi həmin yerdən meşələrin qırılması qadağan olunsun. Zaqafqaziya Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin Dərin Qo-

bunun hansı axarının tərəflər arasında sərhəd olduğunu müəyyənləşdirmək tələb olunsun;

- Birgə komissiyanın planında göstəriləyən kimi, Ulqamsu çayının köhnə axarı Tseteli Qori rayonunda tərəflər arasında sərhəd müəyyən olunsun. Abjitsu çayının mənbəyindəki meşə sahəsi isə 1924-cü il oktyabrın 15-də Laqodexidə keçirilmiş iclasın qərarında göstəriləyən kimi qadağan sahəsi elan olunsun [7, v. 39].

Lakin çoxsaylı komissiyalara və onların qərarlarına baxmayaraq Şirək düzü və Çiaur meşə sahəsindəki torpaqların əsl sahibləri olan Zaqatala qəzasının əhalisi bu yerlərdən yavaş-yavaş sıxışdırılıb çıxarıldılar. Azərbaycan SSR daxili işlər xalq komissarı Rzayevin 1927-ci il mayın 19-da Azərbaycan SSR Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinə (Əli Məmmədova), Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinə (Əliheydər Qarayeva) göndərdiyi məktubda bu barədə yazılırdı: "Daxili işlər xalq komissarlığında ki məlumatlardan aydın olur ki, Zaqatala və Sığnaq qəzaları arasındakı sərhəd mübahisəsinin ZSFSR-in ali orqanları tərəfindən həll olunmasına baxmayaraq, bu məsələ hələ də açıq qalır. Çoxsaylı nüfuzlu komissiyalara, yardımçı komissiyalara, onların Zaqaqaziyə Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin qərarları ilə təsdiqlənmiş nəticələrinə baxmayaraq bu, kifayət qədər ağırli məsələ indiyə kimi özünün real həllini tapmamışdır. Zaqaqaziyə Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin göstərişlərinə uyğun şəkildə bu mübahisəni həll etmək istəyən Zaqatala qəza rəhbərliyi hər dəfə Zaqaqaziyənin ali orqanının qərarlarını həyata keçirmək arzusunda olmayan Sığnaq qəza hakimiyyət orqanlarının maneələri ilə rastlaşıb. Buna misal kimi Daxili İşlər Xalq Komissarlığı aşağıdakıları sizin diqqətinizə çatdırmaq istəyir: Bu ilin yanvarın 11-də Zaqaqaziyə Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin Zaqatala və Sığnaq qəzaları arasında Qabaqçöl kəndində sərhəddin dəqiqləşdirilməsi barədə yekun qərar olmuşdur. Baxmayaraq ki, bu qərar qabaqçöllülər üçün əlverişli deyildi, onlar mübahisələrə son qoymaq istəyən Zaqaqaziyə Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin bu qərarı ilə razılaşaraq onu həyata keçirməyə hazır idi. Zaqaqaziyə Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin tələqərinə əsasən mübahisəli ərazilərdəki sərhəddin dəqiqləşdirilməsi üçün hər iki qəzanın nümayəndələrindən ibarət xüsusi komissiya təşkil olunmuşdur. Sığnaq

qəza hakimiyyət orqanları bu dəfə öz adətlərinə uyğun olaraq Zaqaqaziyə Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin qərarlarını yerinə yetirməkdən imtina edərkə ali orqanın işini pozmuşdur. Bununla kifayətlənməyən sığnaqlılar bu ilin aprelin 26-da qabaqçöllülərin xutorlarına silahlı basqınlar etmiş, binaları yandırmış, mal-qarasını sürüb aparmışlar.

Sığnaq qəza hakimiyyət orqanlarının bu hərəkatlarının sovet hakimiyyətində yolverilməz olduğunu hesab edən Azərbaycan Daxili İşlər Xalq Komissarlığı onların bu hiddətləndirici hərəkatlərinin təhqiq olunması, dinc əhaliyə hücum, xutorların yandırılması və ali hakimiyyət orqanlarının direktivlərinin yerinə yetirilməsindən yayınmaqda günahkar olanların cəzalandırılması üçün komissiyanın təşkil olunmasını xahiş edir.

Bununla yanaşı, Azərbaycan Daxili İşlər Xalq Komissarlığı təcili olaraq Qabaqçöl və Şirəkə sərhəddin qəti şəkildə müəyyənləşdirilməsi üçün xüsusi komissiyanın təşkil olunmasını xahiş edir.

Azərbaycan Daxili İşlər Xalq Komissarlığı öz tərəfindən sığnaqlıların 4 ildən artıq davam edən bu cür hərəkatlarının Zaqatala qəzasının əhalisini qıçıldandırdığını və əgər problem qəti şəkildə həll olunmazsa, hər cür arzuolunmaz hərəkatların baş verə biləcəyini qeyd etməyi lazımlı bilir" [5, v. 94].

Ərazi mübahisəsinin mərkəzin köməkliyi ilə onların xeyrinə həll olunacağına ümid edən gürcü tərəfi həmin ərazilərdəki gürcü əhalinin guya kasıb, qabaqçöllülərin isə kifayət qədər torpaq və meşə sahələrinə malik olması kimi əsassız bəhanələrlə məsələnin həllini uzatmaqda çalışırlar. Əgər nəzərə alsaq ki, XIX əsrin ikinci yarısında həmin mübahisəli torpaqlardan Şirək istifadə etdikləri zaman Qabaqçöl və Şambul kəndləri 300 təsərrüfatdan ibarət idi, sovet hakimiyyətinin ilk illərində bu kəndlərdəki təsərrüfatların sayı 2000-ə çatmışdı, onda gürcü tərəfin bu bəhanəsinin əsassızlığı üzə çıxır.

Bu problemlə bağlı təşkil olunmuş bütün komissiyalar XX əsrin əvvəllərində mübahisəli torpaqlarda salınmış yeni yaşayış məskənlərinin rus əhalisinin Çiaur meşəsi və Şirək düzündəki torpaqlardan istifadəyə görə icarə haqqını dövlət meşə idarəsinə, otlar və biçin sahələrinin icarə haqqını isə həmin torpaqların əsl sahibi olan Zaqatala qəzasının əhalisinə ödəməsi faktı-

ni nəzərə almayaraq, məsələni çarizm zamanındakı heç bir tarixi realığı əks etdirməyən süni inzibati sərhəddə əsaslanan gürcü tərəfin mənafeyinə uyğun həll etmiş, ruslar qovulduqdan sonra onların məskənlərində yerləşdirilmiş gürcülər Rusiya mərkəzi hakimiyyət orqanlarının yardımı və himayədarlığı sayəsində yavaş-yavaş bu torpaqların şirəksiz sahibinə çevrildilər. Nəticədə bölgə əhalisinin torpaqla təminatına ciddi zərər vurulmuş, onların iqtisadi durumu kəskin şəkildə aşağı düşmüşdü.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Azərbaycan Respublikası Dövlət Tarix Arxivini (ARDTA), f. 897, siy. 1, iş 6

Summary

Anvar Məmmədov

On the land arguments between Zagatala and Signakh district

The problem of transfer of original Azeri lands of Shirak plain and Chiuri timber band to Georgia in 30s of the XX century is investigated in the presented article on the basis of primary sources. As a result of research the author comes to a conclusion that the commissions formed for solving the problem about announced "disputed" territory, being based just on the existing administrative boundaries between Georgia and Azerbaijan, solved the problem, for the benefit of the first, although it undoubtedly belonged to the population of Zagatala district which had here the farms. -

Keywords: Zagatala district, Shirag flat, Signag district, land dispute, Bolshevik Russia, commission

Резюме

Анвар Мамедов

К земельному спору между Загатальским и Сигнахским уездами

В представленной статье на основе первоисточников рассматривается проблема передачи в 30-х годах XX века исконных азербайджанских земель Ширакской равнины и Чиурской лесной полосы Грузии. В результате исследования автор приходит к выводу, что комиссии, образованные для решения вопроса об объявленной «спорной» территории, разрешили ее, основываясь лишь на существующих административных границах между Грузией и Азербайджаном, в пользу первой, не смотря на то, что она бесспорно принадлежала населению Загатальского уезда, имевшего здесь хутора.

Ключевые слова: Загатальский уезд, Ширакская степь, Сигнахский уезд, земельный спор, большевистская Россия, комиссия.